

Hoe kunnen hoogwerkerbestuurders veilig een spoor oversteken?

Niemand kent de oversteekregels voor hoogwerkers over spoorwegen

In Dalfsen voltrok zich op 23 februari een vreselijk ongeluk, waarbij een Arriva-trein van Zwolle naar Emmen met vijftien passagiers aan boord inreed op een hoogwerker die een met spoorbomen beveiligde spoorwegovergang overstak. Geen enkele passagier raakte zwaargewond. De boomverzorgers die in de kraan zat, sprong op tijd naar buiten. Maar de treinmachinist overleed. Valt hieruit voor eens en altijd iets te leren voor boomverzorgers die met hoogwerkers spoorwegen oversteken?

Auteur: Santi Raats

Omstandigheden

Volgens de kranten waren de omstandigheden als volgt. De kraan was ingezet om een eik te rooien in een tuin in Dalfsen. Op de terugweg kwam hij vast te zitten tussen de spoorbomen, omdat hij net te langzaam overstak. Getuige Eddy van der Ham vertelt dat zijn buurvrouw, bij wie de boomverzorgers de boom was komen snoeien, alles van 30 meter afstand heeft gezien. Volgens haar kwam de hoogwerker niet meer vooruit. 'De kraanbestuurder probeerde nog door de spoorboom te rijden, maar die boog naar buiten. De boomverzorgers schreeuwde en stond in het bakje te zwaaien voordat hij sprong.' De trein kwam met de hoogwerker in botsing en ontspoorde. De bestuurder van de hoogwerker wordt verdacht van dood door schuld. Dat betekent dat dit een strafzaak wordt.

De bestuurder van de hoogwerker, werkzaam bij het bedrijf Van den Brink, had waarschijnlijk een inschattingfout gemaakt, zo schrijft de Volkskrant. Hij reed te langzaam de spoorwegovergang over,

waarna de spoorbomen naar beneden gingen toen er een trein aan kwam en de hoogwerker vast kwam te zitten.

Vele vragen

Je zou kunnen stellen dat de bestuurder het niet zo nauw genomen heeft met de risico's. Maar in een strafzaak is het niet genoeg om met de vinger naar de bestuurder van de hoogwerker te wijzen. Welke andere partijen zijn mogelijk ook debet aan het voorval? Jurist Bas Visser: 'Voor een totaalbeeld moet kritisch worden gekeken naar vragen als: Hoe snel rijdt zo'n type hoogwerker? Hoe snel kan zo'n hoogwerker over spoorrails rijden? Reed de hoogwerker wel, of stond hij stil? Vanuit welke hoek zijn de hoogwerker en de trein met elkaar in botsing gekomen? Was er genoeg zicht voor de hoogwerkerbestuurder op het spoor toen hij overstak? Met andere woorden, is de spoorwegovergang veilig genoeg? Heeft een treinmachinist invloed op het sluiten van spoorbomen? Spoorbomen behoren voertuigen toch voldoende tijd te gunnen om over te steken; geldt dat niet

8 min. leestijd

ACTUEEL

VEILIGHEID VOOR VERTICAAL TRANSPORT IN DE WET

De Arbowet stelt in artikel 7.17c voor het gebruik van 'mobiele arbeidsmiddelen' (zoals hoogwerkers):

- Mobile arbeidsmiddelen met een eigen aandrijving worden bediend door werknemers die daartoe een specifieke deskundigheid bezitten.
- Het meerijden van werknemers op mobiele arbeidsmiddelen met eigen aandrijving is slechts toegestaan op speciaal daartoe ingerichte veilige plaatsen.
- Indien tijdens de verplaatsing van een arbeidsmiddel als bedoeld in het tweede lid, werkzaamheden worden uitgevoerd, wordt de snelheid van het arbeidsmiddel zo nodig aangepast.
- Indien een mobiel arbeidsmiddel zich binnen een werkzone waar werknemers zich kunnen bevinden, beweegt, worden doeltreffende verkeersregels vastgesteld.

- Doeltreffende organisatorische maatregelen worden genomen om te voorkomen dat werknemers zich bevinden in de werkzone van mobiele arbeidsmiddelen met eigen aandrijving.
- Indien voor de goede uitvoering van de werkzaamheden de aanwezigheid van werknemers in een werkzone als bedoeld in het vijfde lid, is vereist, worden doeltreffende maatregelen genomen om te voorkomen dat zij door het mobiele arbeidsmiddel gewond raken.
- Met een verbrandingsmotor uitgeruste mobiele arbeidsmiddelen worden op de arbeidsplaats niet gebruikt, tenzij is gezorgd voor voldoende schone lucht.
- Een mobiel arbeidsmiddel wordt niet eerder door de bestuurder verlaten dan nadat het is stilgezet en is zeker gesteld dat het na het verlaten niet onverhoeds in beweging komt.

voor trage hoogwerkers? Waarom zag de treinmachinist de kraan niet aankomen op dat lange rechte stuk? Bestaat er een adviessnelheid voor spoorwegovergangen? Hoe lang is de tijd tussen het neergaan van de slagbomen en de komst van de trein? Hoe verhoudt de rijsnelheid van de hoogwerker zich tot de oversteektijd? Over een spoor is het wellicht moeilijker rijden door de hobbels en rijdt een kraan rustiger; wat is dan de snelheid?

Vakblad Boomzorg richt zich alleen op de vraag wat hoogwerkerbestuurders zélf kunnen doen om hun werk zo veilig mogelijk uit te voeren.

Arborichtlijnen voor veilig werken met hoogwerkers zijn er wel, zoals: 'Rijd niet met een zelfrijdende hoogwerker over grotere afstanden

Waar is de wetgeving?

Om te beginnen: hebben hoogwerkerbestuurders houvast aan wetgeving omtrent het besturen van hoogwerkers rond en over spoorwegen?

Nee, niet bepaald. Na flink speuren op internet komt de redactie géén wetten op dit vlak tegen op Wetten.nl. Wel zijn er veiligheidseisen voor verticaal transport, maar deze staan slechts *globaal* omschreven in de Arbeidsomstandighedenwet en de Warenwet.

Richtlijnen

Arborichtlijnen voor veilig werken met hoogwerkers zijn er wel, zoals: 'Rijd niet met een zelfrijdende hoogwerker over grotere afstanden (en nooit met medewerkers erin!)' en: 'Rijd bij het verplaatsen niet met een hoog opgeheven bak.' Ook zijn er richtlijnen voor wegfazettingen tijdens het werk: 'Beperk als opdrachtnemer de risico's door met de wegbeheerder en de andere betrokken partijen af te stemmen. Maak naar aanleiding van het werk afspraken over tijdelijke verkeersmaatregelen en de veilige uitvoering daarvan.' De Arbocatalogus adviseert hierbij om CROW-publicatie 96, 96A en 96B te volgen voor Werk in Uitvoering langs de Weg in de publicaties [Maatregelen op autosnelwegen](#) (96a), [Omleidingen en tijdelijke bewegwijzering](#) (96a/96b) en [Specificaties voor materiaal en materieel](#) (96a/96b, publicatie 515).

Op basis van de Warenwet Machines artikel 6d moeten hoogwerkers jaarlijks gekeurd worden en moeten daarvoor in de hoogwerker aanwezig zijn een CE-verklaring, gebruiksaanwijzing en hoogwerkerboek, kraanboek of onderhoudsboek.

Maar deze veiligheidseisen en richtlijnen hebben allemaal betrekking op het veilige gebruik van de machine, de veiligheid van de werker tijdens het werk en het veilig omgaan met de omgeving tijdens het werk. Er zijn geen richtlijnen of veiligheidsvoorschriften waarin expliciet staat wat een bestuurder van een langzaam rijdend voertuig moet doen als hij voor een spoorwegovergang staat.

TCVT is door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aangewezen als beheerstichting van veiligheidscertificaten voor verticaal transport. TCVT vult de globaal omschreven veiligheidseisen uit de Arbo- en Warenwet in een gedetailleerder raamwerk in tot concrete eisen en voorschriften: de TCVT-certificatieschema's. Maar de 'werkkamer voor hoogwerkers' is reeds in 2010 opgeheven. Het was al een vrijwillig certificatieschema, maar het is gestopt wegens onvoldoende belangstelling

Jurist Bas Visser: 'In een strafzaak wordt kritisch gekeken naar een groot aantal vragen vanuit alle mogelijke perspectieven.'

uit de markt. Paul Uilenbroek, secretaris van TCVT: 'Onze stichting bekommert zich voornamelijk om hijswerkzaamheden. We hebben ooit een keurings-schema gemaakt voor hoogwerkerbedrijven, maar deze bedrijven maakten hier geen gebruik van. Toen zijn we ermee gestopt.'

Verschillende gebruikers van het spoor

Er zijn meer dan zeventien partijen actief op of direct rond het spoor in Nederland. Niet alleen ProRail, maar ook NS hanteert een eigen veilig-

Hoogwerkerverhuurder en geroutineerd bestuurder Bas Hop van Boomrooierij Hop verhuurt de Grove MZ66BR. 'Het is een trage rupshoogwerker die 3 km/uur rijdt. Dit type hoogwerker is in ingeklapte vorm ook nog 10 meter lang door zijn lange arm. Het kost de nodige tijd om daarmee een spoor over te steken.'

heidsbeleid. Aangezien al deze partijen fel strijden voor hun eigen belangen, is het niet vreemd dat het haast onmogelijk is om tot landelijke richtlijnen of gedetailleerde wetgeving te komen rond overstekend langzaam rijdend verkeer op spoorwegovergangen.

Te weinig tijd voor de oversteek?

De hoogwerker was al een paar dagen bezig met het rooien van bomen. Op de plaats waar het ongeluk is gebeurd, ligt enkel spoor; tegemoetkomende treinen kunnen elkaar daar dus niet passeren. De hoogwerker heeft gewacht tot de ene trein was gepasseerd, maar kon niet op tijd weggelopen voor de andere, zegt getuige Astrid Kempers, die al haar hele leven (43 jaar) aan het spoor woont, in de Volkskrant. 'Daar zitten maximaal vijf minuten tussen.' De spoorbomen gaan in werking als de trein zo'n 700 meter voor de overweg is, afhankelijk van de toegestane snelheid op het spoor. Als de bomen dicht zijn, is de trein nog zo'n 200 meter van de overweg verwijderd. Tussen het eerste knipperlicht en het passeren van de trein zit niet veel meer dan een halve minuut.

Hoogwerkerverhuurder en geroutineerd bestuurder Bas Hop van Boomrooierij Hop verhuurt de Grove MZ66BR. 'Het is een trage rupshoogwerker, die 3 km/uur rijdt. Dit type hoogwerker is in ingeklapte vorm ook nog 10 meter lang, door zijn lange arm. Het kost de nodige tijd om daarmee een spoor over te steken. Ook rijd je langzamer als je een spoorweg oversteekt; anders wordt je uit je bakje gewipt. Ik zou, denk ik, in drie minuten een enkel spoor overrijden met deze hoogwerker.' Wat er is gebeurd waardoor de bestuurder van de hoogwerker niet op tijd weg kon komen, zal later moeten blijken.

Wat moet een hoogwerkerbestuurder doen als hij een spoor wil oversteken?

Goede voorbereiding is het halve werk; dat geldt hier dus zonder meer. Een bestuurder die met zijn hoogwerker wil oversteken, kan wel met zijn stopwatch langs het spoor opmeten dat hij tussen twee treinen vijf minuten oversteektijd heeft, of het spoorboekje erop naslaan, maar dat sluit bij lange na niet alle risico's uit. Op het moment dat de hoogwerker oversteekt, kan er nèt sprake zijn van een gewijzigd treinschema, of er rijdt een extra trein.

Oversteekvergunning nodig

ProRail hanteert om die reden een eigen veiligheidsbeleid. Aan het Algemeen Dagblad gaf de spoorwegbeheerder te kennen dat hoogwerkers met afwijkende snelheid een oversteekvergunning nodig hebben. Die krijgen ze nadat ze ProRail hebben verwittigd van het tijdstip waarop ze een spoor willen oversteken. Het treinverkeer wordt dan even stilgelegd. Maar ProRail zegt niet te zijn ingelicht over de overstekende hoogwerker. Woordvoerder van spoorwegbeheerder ProRail Franc de Korte liet het AD weten: 'Normaal gesproken moet een voertuig dat het spoor over wil en qua snelheid afwijkt van het normale verkeer, daarvoor toestemming vragen. Het bedrijf van dat voertuig moet dan eerst bij de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) vragen of dat mag. De RDW kijkt of dat nodig is en of het echt niet anders kan. Als dat inderdaad zo is, moet bij ProRail een vergunning worden aangevraagd. Dan leggen wij op een tijdstip dat het óns uitkomt het treinverkeer even stil en kunnen ze eroverheen. Ik weet alleen niet of dat voor dit type hoogwerker ook noodzakelijk was. Eén ding weet ik wel: ze hadden geen vergunning, want wij wisten niet dat hij kwam. Anders had die trein daar niet gereden.'

Een bestuurder die met zijn hoogwerker wil oversteken, kan wel met zijn stopwatch langs het spoor opmeten dat hij tussen twee treinen vijf minuten oversteektijd heeft, of het spoorboekje erop naslaan, maar dat sluit bij lange na niet alle risico's uit

Kentekenplaat nodig?

Mocht de hoogwerker überhaupt aan het verkeer deelnemen?

De hoogwerker reed zonder kentekenplaat, zegt Hans Aarse, voorman van Ipfaf Benelux, de internationale bond voor hoogwerkerbedrijven. Hans van Geenhuizen, persvoorlichter bij de RDW, wijst op een artikel van de RDW waarin staat dat men een speciale aanvraag moet doen om zonder kenteken te mogen rijden. Dat kan alleen als het voertuig een motorvoertuig met beperkte snelheid is, of wanneer het een landbouw- of bosbouw-trekker is (snelheid minder dan 25 km/uur). Maar volgens de RDW is er nooit een speciale aanvraag geweest van het bedrijf dat de hoogwerker inzette. Jeff Thielens, verhuurder van hoogwerkers,

Machines die op rupsbanden rijden, verplaatsen zich met zo'n lage snelheid dat het relatief lang duurt om bijvoorbeeld een spoorwegovergang over te steken

weet te vertellen dat een hoogwerker volgens de Verkeerswetgeving als zijnde een 'langzaam rijdend voertuig (MMBS)' mag rijden op de openbare weg, mits het voertuig een snelheid tussen de 6 en 25 km/uur heeft én de bestuurder in het bezit is van een T-rijbewijs, dat per juli 2015 in werking is getreden. Het T-rijbewijs is verplicht voor alle voertuigen met een snelheid tussen de 6 en 25 km/uur, dus ook voor grondverzetmachines, hoogwerkers en bepaalde heftrucks.'

Risico-inventarisatie

Maar deze hoogwerker kon niet harder rijden dan 6 km/uur. Uilenbroek: 'Dan mocht hij eigenlijk helemaal niet aan het verkeer deelnemen. Zo'n hoogwerker moet op transport worden gesteld. Doorgaans op een dieplader, maar als die dieplader niet over een spoorweg heen kan, dan kan transport ook op een aanhangwagen. Er zijn genoeg aanhangwagens beschikbaar die hoger liggen dan een dieplader en die ook een hoogwerker kunnen vervoeren. Voor de veiligheid tijdens het werk moet de gebruiker van de hoogwerker een risico-inventarisatie maken. Als er iets fout gaat, moet die persoon kunnen aantonen dat er alles aan is gedaan om het ongeluk te voorkomen. Een risico-inventarisatie ontstaat door simpelweg het verstand te gebruiken. De bestuurder van de hoogwerker had in zijn risico-inventarisatie rond het werk bij de spoorwegovergang een berekening van het interval tussen de twee passerende treinen moeten maken. Dan had hij geweten dat hij met zijn hoogwerker te langzaam was om over te steken. Voor een oversteek had de hoogwerker op transport gesteld moeten worden op een dieplader. Een hoogwerker is gemaakt om omhoog te gaan, niet om mee te reizen! Hoogstens om horizontaal van raam tot raam of van boom tot boom te rijden binnen een werk. Het gerucht ging dat de dieplader niet op die plek kon komen. Dan had de opdrachtnemer ook kunnen kiezen voor een verrijker op banden; die verplaatst zich veel sneller dan een hoogwerker op rupsbanden. Of een klimmende boomverzorger had dit werk kunnen doen. Maar welke afweging de opdrachtnemer heeft gemaakt, zal pas blijken uit het OM-rapport of over een jaar uit het rapport van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid.

Uilenbroek wijst horizontale verplaatsing van een hoogwerker niet af, want soms moet een hoogwerker zich nu eenmaal verplaatsen bij een klus. Soms staan de te snoeien boom aan weerszijden van de rails. 'Dan is het gevaarlijker om de hoogwerker op transport te stellen dan om er zelf mee het spoor over te rijden. In principe is het namelijk

niet gevaarlijk om met een hoogwerker over het spoor te rijden. Maar dan moet de bestuurder *vooraf* de risico's van het werk inschatten, niet *tijdens* het werk. En hij moet die risico's opschrijven; dat werkt altijd beter.'

Voortschrijdend inzicht

Aboma is een organisatie die zich onder meer bezighoudt met het verhogen van de veiligheid in de bouw en de verticaaltransportbranche. Veilig werken met machines is één van de specialisaties. 'Wij blijven leren van de praktijk', verklaart Jaap van Wuijckhuijse van Aboma naar aanleiding van het recente spoorwegongeval in Dalfsen. 'Afhankelijk van de uitkomst van het ongevalsonderzoek, zal Aboma haar publicatie, de Abomafoon, aanpassen met betrekking tot het gebruik van hoogwerkers. Ook neemt Aboma het voorval mee in de scholing over veiligheid, om ervan te leren.'

Van Wuijckhuijse: 'Als een hoogwerkerbestuurder een stukje wil 'reizen' met de hoogwerker of een korte afstand moet overbruggen op een werk, moet hij weten dat het oversteken van een spoorweg of iets dergelijks risicovol is. Machines die op rupsbanden rijden, verplaatsen zich met zo'n lage snelheid dat het relatief lang duurt om bijvoorbeeld een spoorwegovergang over te steken. Uit het ongevalsonderzoek zal moeten blijken welke rol de langzame verplaatsing in het ongeval heeft gespeeld. Overigens gaat hiervan tevens een waarschuwing uit naar bestuurders van andere zich traag verplaatsende machines. Die lopen in principe hetzelfde risico.'

Be social

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5756